

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EGSZB 536. PLENÁRIS ÜLÉSE, 2018. 07. 11. – 2018. 07. 12.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye

Egy új szén-dioxid-mentes, decentralizált és digitalizált energiaellátási struktúra hatásai a munkalehetőségekre és a regionális gazdaságokra

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2018/C 367/01)

Előadó: **Lutz RIBBE**

Közgyűlési határozat:	2018.2.15.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 29. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2018.6.28.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2018.7.11.
Plenáris ülés száma:	536.
A szavazás eredménye:	123/1/1
(mellette/ellene/tartózkodott)	

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az energiarendszer szén-dioxid-mentes, decentralizált és digitalizált ellátásra való átállítása komoly lehetőségeket kínál, különösen Európa strukturálisan hátrányos helyzetben lévő és vidéki régiói számára. A megújuló energia fejlesztése jelentős pozitív foglalkoztatási hatásokkal járhat, és úgy alakítható, hogy teljesen új ösztönzőket nyújtson a regionális gazdaság számára.

1.2. Lehetőséget kínál különösen az európai energia- és kohéziós politika kedvező hatásainak kölcsönös megerősítésére. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) sajnálatosnak tartja, hogy e lehetőséget még sem az Európai Bizottság, sem a tagállamok nem ismerték fel kellőképpen, nemhogy kiaknázták volna.

1.3. Igaz ugyan, hogy a kohéziós politika az átdolgozása óta hozzájárul a megújuló energia és az energiahatékonyság támogatásához, amit az EGSZB örvendetesnek tart. Az európai energiapolitika viszont eddig alig támogatta a kohéziós politikát. Észrevétlen marad, hogy a megújuló energia épp a hátrányos helyzetű térségekben mozdíthatná elő jelentősen a gazdasági fejlődést. Ezáltal a regionális növekedés tekintetében óriási politikai potenciál megy veszendőbe.

1.4. E potenciál érvényesülése érdekében a régiók számára lehetőséget és támogatást kell biztosítani azzal kapcsolatban, hogy a megújuló energia fejlesztése és az ahhoz kapcsolódó konkrét hálózati infrastruktúra kiépítése révén előmozdítsák a regionális gazdaság növekedését és az abban való széles körű társadalmi szerepvállalást. A regionális értékteremtés szempontjából különösen fontos részvételi forma a fogyasztók szerepének felértékelése, akik termelő-fogyasztóként – a digitalizációnak is köszönhetően – teljesen új energiagazdálkodási felelősséget vállalhatnak, gazdasági szerepet tölthetnek be és az „alulról építkező éghajlatvédelem” megközelítése keretében magasabb szintű politikai célokat is támogathatnak.

1.5. Fontos, hogy ennek során a megújuló energia fejlesztésére vonatkozó, holisztikus regionális gazdasági megközelítést kövessünk. Ez azt jelenti, hogy a megújuló energia helyi szintű előállítás és hasznosítása – mégpedig a villamosenergia-, a fűtési és a közlekedési ágazaton átnyúlóan – egymáshoz igazodik. A mesterséges intelligencia és az „intelligens hálózatok” ehhez jelentősen hozzájárulhatnak.

1.6. Az, hogy a régióknak ezt milyen mértékben sikerül megvalósítaniuk, arra a regionális energiakereslet és a regionális szinten termelt, illetve termelhető megújuló energia közötti kapcsolatból lehet következtetni. Az EGSZB azt javasolja, hogy a körforgásos gazdaságon alapuló regionális energiapolitikai tervek keretében végezzenek elemzéseket, amelyek lehetővé teszik az egyes térségek megújuló energiával kapcsolatos regionális gazdasági lehetőségeinek pontos értékelését. A terveknek az adott régiót érintő foglalkoztatáspolitikai hatásokat is le kell képezniük. Hiszen még ha általánosan ki is jelenthető, hogy az energetikai átállás révén több munkahely jön létre, mint az eddigi energiarendszerben, akkor is lesznek olyan régiók, amelyek másokhoz képest nagyobb hasznot húznak ebből a hatásból.

1.7. A körforgásos gazdaságon alapuló regionális energiapolitikai tervek a helyi lakosokkal folytatott strukturált és finomhangolt párbeszéd alapjául szolgálhatnak, ami a) a megújuló energia helyi szintű elfogadásának megszerzése, illetve megteremtése, valamint b) a regionális gazdaság megerősítése szempontjából egyaránt fontos. Az EGSZB meglepőnek tartja, hogy mindezekig csak nagyon kevés esetben készültek ilyen elemzések és tervek.

1.8. A megújuló energia fejlesztésére vonatkozó, holisztikus regionális gazdasági megközelítés nem csak az európai kohéziós politikához járulhatna hozzá jelentős mértékben. E megközelítés mellett szél számos energiapolitikai ok is (az energiatartalom és az energiaszegénység csökkentése, az ágazatok összekapcsolásának támogatása, a digitalizációban rejlő innovációs lehetőségek kihasználása, a hálózat tehermentesítése).

1.9. Ebből kiindulva az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy tegyék meg a megújuló energia fejlesztésére vonatkozó, holisztikus energetikai megközelítés megvalósításához szükséges lépéseket, melyek a következők: energiaregiók meghatározása, a regionális energiakereslet és a regionálisan termelt, illetve termelhető megújuló energia közötti kapcsolat tapasztalatokon alapuló felméréseinek támogatása, célzott képzés és továbbképzés, a megközelítés megvalósításának ösztönzése például a megújuló energiához kapcsolódó infrastruktúra kiépítésének támogatása, a hálózatok megnyitása és a hálózati költségek megfelelő árazása révén.

2. Háttér

2.1. Az Európai Unió az energiaellátás és az energiapolitika terén mélyreható változások előtt áll. Ezek a változások nemcsak az energiatermelést érintik (a szén-dioxid-tartalmú fosszilis energiahordozókról a megújuló energiaforrások kifejlesztésére való áttérés), hanem óriási strukturális változásokat is maguk után vonnak, mind az energiatermelés helyét (a központi nagyteljesítményű erőművektől a decentralizáltabb rendszerek irányába való elmozdulás), mind pedig a szolgáltatói és fogyasztói struktúrákat illetően (új érdekelt felek, valamint fogyasztási és elosztási modellek, többek között a digitalizációból fakadóan).

2.2. Az EGSZB már számos véleményben foglalkozott az energetikai átállás hátrányosan érintett régiókra, pl. a széntermelő régiókra gyakorolt hatásaival⁽¹⁾. Ezekben a régiókban már sokan elveszítették a munkahelyüket, és aligha kerülhet el, hogy további munkahelyek is megszűnjenek. Annál inkább fontos, hogy időben felismerjék és politikai szinten támogassák a küszöbön álló strukturális változást, hogy minél jobban korlátozni és mérsékelni lehessen a gazdasági és társadalmi következményeket. Az EGSZB örömmel fogadja az Európai Bizottság ilyen irányú első kezdeményezéseit⁽²⁾.

2.3. Az EGSZB-nek azonban feltűnt, hogy eddig csak érintőlegesen beszéltek az olyan kedvező változásokról, amelyek pl. a regionális érték- és munkahelyteremtéshez kapcsolódhatnak. Bár az Európai Bizottság a hatályos megújulóenergia-irányelv (2009/28/EK) preambulumbekzdéseiben több ponton is megemlíti a megújuló energia regionális gazdaságon belüli jelentőségét, az EGSZB-nek a vizsgálódásai során azt kellett megállapítania, hogy a) a megújuló energia fejlesztésének

⁽¹⁾ HL C 303., 2016.8.19., 1. o.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/news/no-region-left-behind-launch-platform-coal-regions-transition-2017-dec-08_en.

lehetséges regionális gazdasági hatásairól alig készült tanulmány; és b) az Európai Bizottságon belül, de még a tagállamokon belül sem ismerhető fel olyan stratégia, amely valóban célzottabban összekapcsolja az energiapolitikát és a regionális fejlesztést. Tehát nem beszélhetünk az említett lehetőségek teljeskörű feltárására vonatkozó felismerhető politikai stratégiáról.

2.4. Mindazonáltal Európában már most is rengeteg pozitív példát találhatunk a megújuló energia helyi és regionális szintű fejlesztéséhez kapcsolódó, alulról induló kezdeményezésekre. Csak, hogy egy véletlenszerű példát említsünk: a kelet-franciaországi, 10 000 lakosú Langres városában létrehozta egy fatüzelésű hőerőművet, amely egy 5 kilométer hosszú fűtési hálózaton keresztül 22 melegvíz-előállító berendezést, közvetve pedig többek között egy szállodát, egy élményfürdőt és egy idősothont lát el. Ennek köszönhetően évente 3 400 tonnával csökkentik a szén-dioxid-kibocsátást. Sok ilyen kezdeményezésnél feltűnik, hogy azokat csak ritkán értékeli módszeresen a regionális gazdasági jelentőségük szempontjából. Ily módon a statisztikai adatok jelentős hiányát vagyunk kénytelenek megállapítani.

2.5. Feldheimben (Berlin mellett) azonban immár kb. 20 éve nemcsak következetesen helyi erőforrásokat használnak a helyi energiatermeléshez és -ellátáshoz, hanem a regionális gazdaságra gyakorolt hatásokat is részletesen jegyzik. Időközben a falu villamosenergia-szükségletét többszörösen, hőszükségletét pedig teljes egészében fedezik. Az energia eladásából származó közvetlen bevételek mellett a kiadási oldalon is figyelemre méltó megtakarításokat érnek el: az ottani lakosok 1 kWh villamos energiáért csak 16,6 eurocentet fizetnek, ami alig valamivel több, mint az átlagos német villamosenergia-ár 50 %-a. A következetesen megvalósított körforgásos energiagazdaságba „hajtóerőként” a helyi lakosságot is intenzíven bevonják ⁽³⁾.

Az EGSZB fontosnak tartja, hogy ezeket a lehetséges pozitív regionális gazdasági hatásokat egy általános mérlegelés keretében szembeállítsák az említett negatív kísérőjelenségekkel.

2.6. E saját kezdeményezésű vélemény ahhoz kíván hozzájárulni, hogy végre mélyreható vitát indítsanak el, amelynek keretében meghatározzák a lehetőségeket és a példaértékű megközelítéseket, valamint feltárják a hiányosságokat.

3. A megújuló energia jelentősége Európa és régióinak gazdasági és társadalmi fejlődése szempontjából

3.1. Az EU a világ legnagyobb energiaimportőre: primerenergia-szükségletünk 53 %-ának fedezése céljából évente összesen több mint 400 milliárd EUR értékben importálunk energiát. Az Unió energiafüggősége meghatározó nemzetgazdasági és geopolitikai problémát jelent.

3.2. Az „európai energiaunió” célja, hogy a) az energiaimport csökkentése mellett növelje Európa energiabiztonságát, b) előmozdítsa az éghajlatváltozás elleni küzdelmet, és c) új munkahelyeket teremtsen. Az EGSZB úgy véli, hogy ezen európai makrogazdasági célkitűzés regionális szinten is észszerű és alkalmazható lenne.

3.3. Ebből kiindulva a megújuló energia – mint a fosszilis energiaforrásoktól eltérő „hazai” energiaforrások – támogatásának minden uniós régióban rendelkezésre kell állnia, amelyet nemcsak éghajlat-politikai szempontból kell szemlélni, hanem fontos regionális gazdasági célnak kell tekinteni: az energiatermelés ösztönözheti, illetve ösztönöznie is kellene a regionális gazdaságot.

3.4. Minél inkább sikerül lehetővé tenni a regionális szereplők – legyen szó akár a polgárokról, a regionális vállalkozásokról vagy magukról a településekről – ezen belüli gazdasági szerepvállalását, annál nagyobb lesz a megújulóenergia-infrastruktúra kiépítéséhez szükséges elfogadás mértéke. A megújuló energiának köszönhető regionális értéktérítés a regionális érdekelt felek minél aktívabb részvételével arányosan növekszik.

3.5. Az egyes szereplők gazdasági szerepvállalása a megújuló energiával kapcsolatos értéklánctól függően eltérően alakulhat.

⁽³⁾ További részletek céljából lásd annak az esettanulmányának a prezentációját, amelyet az „Energetikai átállás az európai régiókban – Az intelligens és alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaellátásra való átállás regionális gazdaságra gyakorolt hatásainak értékelése” címmel tartott EGSZB-meghallgatáson mutattak be 2018. május 31-én. <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/presentations/presentation-michael-knap>.

- Először is a megújulóenergia-termelő létesítményekbe való tényleges **beruházást** kell kiemelni: magukat a létesítményeket többnyire más régiókból „importálják”. Ugyanez vonatkozik a **tervezési folyamatra** is: ezek – különösen a nagyobb projektek esetében – gyakran olyan mérnöki vagy kivitelezési irodákban zajlanak, amelyek székhelye sok esetben szintén a régió kívül található; a regionális gazdaságra gyakorolt hatás tehát meglehetősen korlátozott.
- A közvetlen regionális értékteremtés ehelyett a létesítmények **üzemeltetési és karbantartási költségein** keresztül valósul meg. A megújulóenergia-termelő létesítmények esetében azonban viszonylag alacsonyak az ezzel kapcsolatos ráfordítások. Kedvező hatást gyakorolnak pl. a szél- vagy naperőművek esetében a helyi földtulajdonosoknak fizetett bérleti díjak, mivel **adóbevételeket** jelenthetnek a települések számára.
- A megújulóenergia-termelő létesítmények tényleges gazdasági haszna a **termelt energia** felhasználásából, illetve **értékesítéséből** származik. A regionális gazdaság számára tehát döntő fontosságú, hogy ki üzemelteti a létesítményt és ki tud nyereséget termelni a létesítmény üzemeltetéséből.

3.6. A gazdasági szerepvállalás egyik formája a megújuló energia fejlesztése következtében az energiaszektorban regionális szinten esetlegesen létrejövő új munkahelyekben nyilvánul meg. Számos tanulmány – például a Hollandiára vonatkozó legutóbbi vizsgálat⁽⁴⁾ – szerint az energiarendszerek átalakulásának foglalkoztatásra gyakorolt nettó hatása egyértelműen kedvező. Ki kell emelni, hogy e tanulmányok szerint minden holland tartomány profitálni fog e kedvező hatásokból.

Annak érdekében, hogy Európa minden régiójában ilyen kedvező fejleményeket lehessen elérni, minél előbb be kell fektetni az emberek megfelelő képzésébe.

3.7. Nyilvánvaló, hogy e kedvező hatások nem minden esetben tudják teljes egészében kompenzálni a szerkezetváltás összes hátulütőjét. A megújuló energiára való átállás azonban mégis komoly lehetőségeket kínál az előrelépésre Európa több olyan régiójában, amelyek jelenleg tisztán energiainportőrök.

3.8. A regionális gazdasági szerepvállalás egy másik formája a megújulóenergia-termelő létesítményekbe való beruházásokban való közvetlen részvételen, és ezáltal azok üzemeltetésén keresztül valósul meg. A megújulóenergia-termelő létesítmények esetében a tőkeköltségek teszik ki a teljes költség nagy részét. A regionális értékteremtés szempontjából még ennél is fontosabb, hogy a regionális szereplőknek lehetőségük van beruházni a megújulóenergia-termelő létesítményekbe. A Hessen német szövetségi tartomány részére készült tanulmány szerint a regionális értékteremtés akár nyolcszor akkora is lehet, ha a szélerőmű üzemeltetése regionális kézben marad⁽⁵⁾.

3.9. Néhány európai régióban a politikai döntéshozók már elismerték ennek jelentőségét, és kezdeményezéseket indítottak a regionális szerepvállalás fokozása céljából. Ilyen például a Community Empowerment Bill (Skócia), a Lov om fremme af vedvarende energi (Dánia), a Bürger- und Gemeindenbeteiligungsgesetz (Mecklenburg-Elő-Pomeránia német szövetségi tartomány) vagy Litvánia nemzeti energiafüggetlenségi stratégiája.

3.10. A szerepvállalás harmadik lehetséges formája abban nyilvánul meg, hogy a saját régiójuk létesítményeiből származó energiát használó fogyasztók például úgynevezett villamosenergia-vásárlási megállapodásokon keresztül közvetlenül részesülhetnek abból. A digitalizáció a villamosenergia-vásárlási megállapodásokat a kisebb energiafogyasztók számára is elérhetővé teszi, és a költségek alakulását illetően azzal kecsegtet, hogy a szél- és napenergiából helyileg előállított villamos energia költségei egyre gyakrabban a nagykereskedelmi piaci árak alatt lesznek.

3.11. Van egy másik fontos lehetséges hatás. Ha valamely regionális körforgásos energiagazdaság a megújuló energián alapuló megtakarítások vagy bevételek révén új hozzáadott értéket teremt egy adott régióban, illetve csökkenti az energiainporthoz kapcsolódó pénzkiramlást, tőke szabadul fel, amelyet más gazdasági ágazatokba – akár az energiaágazaton kívül is – be lehet fektetni. Tehát nemcsak a „közvetlen” munkahelyteremtési hatásokat kell megvizsgálni (megújulóenergia-ágazaton belüli munkahelyek), hanem az olyan „közvetett” hatásokat is, amelyek az új regionális pénzáramlásokból adódhatnak.

⁽⁴⁾ Weterings, A. és mások (2018): Effecten van de energietransitie op de regionale arbeidsmarkt – een quickscan, PBL, Hága, 36. o.

⁽⁵⁾ Institut für dezentrale Energietechnologien (2016). Regionale Wertschöpfung in der Windindustrie am Beispiel Nordhessen.

4. A megújuló energia mint regionális politika – Bevált gyakorlat Lengyelországból (Podlasie)

4.1. A lengyelországi Podlasie vajdaság példája különösen szemléletesen mutatja be azt, hogyan lehet regionális szinten megvalósítani a 3. fejezetben megfogalmazott elképzeléseket. A példa rávilágít arra, hogy a megújuló energia fejlesztésével hogyan lehet sikeres regionális politikát folytatni egy strukturálisan hátrányos helyzetű régióban – még akár az optimálistól igencsak messze álló nemzeti előírások mellett is. Ennek feltétele természetesen a szisztematikus megközelítési mód, amelyet az alábbiakban ismertetünk.

4.2. 2012-ben a regionális parlament (sejmik) elfogadott egy regionális fejlesztési tervet, amely az európai strukturális alapok felhasználásához kapcsolódó operatív programok végrehajtásának alapjául szolgál.

4.3. Podlasie vajdaság Európa strukturális szempontból leggyengébb és legalacsonyabb jövedelmű régiói közé tartozik, és évente kb. 5,2 milliárd PLN (= 1,25 milliárd EUR) összegben importál energiát. A vajdaságban nem található saját fosszilis energiaforrások.

4.4. A fejlesztési stratégia egy tervezett „forradalomról” beszél, amelynek keretében négy célt kívánnak megvalósítani: 1. a villamosenergia-importtól való függetlenség megteremtése, 2. a megújuló energia energiafogyasztáson belüli részarányának növelése, 3. a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése, valamint 4. a régió gazdasági lehetőségeinek növelése, azáltal, hogy az importált (jelentős szén-dioxid-kibocsátással járó) energiahordozókat regionális (tisztá) energiaforrásokkal váltják fel.

4.5. Podlasie vajdaságban felismerték, hogy a „regionális energiapolitika” csak akkor lehet sikeres, ha az energiapiaci szereplők szerkezetét is figyelembe veszik. Ezért arra törekedtek, „*hogy Podlasie vajdaság lakosai és vállalkozásai a decentralizált energiaforrások tulajdonosaivá váljanak*”.

4.6. A Podlasie vajdaságban található Turośń Kościelna község 2016 vége óta 38 hőszivattyú, 77 fotovoltaiikus létesítmény és 270 naphőenergia-létesítmény beszerzését szervezte meg a polgárai számára ERFA-forrásokból. A település koordinálja a számításokat, a megrendeléseket és a telepítést, és minden jogi és műszaki munkát átvállal a lakosoktól. A beruházásokat 85 %-ban az uniós strukturális alapokból származó források igénybevételével társfinanszírozták. A jövőben az összes ház mintegy 25 %-át szerelik fel megújuló energián alapuló korszerű technikával.

4.7. A Lengyelországban a kis fotovoltaiikus létesítmények tekintetében meglévő hálózati mérőrendszerek alapján a polgárok saját „zöld” villamos áramukat (az összes járulékos költséggel együtt) kb. 0,18 PLN/kWh (kb. 4,3 eurocent/kWh) áron termelik meg. Összehasonlításképpen: a (főként szénből termelt) villamos energia hálózati beszerzésénél jelenleg 0,65 PLN/kWh (= 15,5 eurocent/kWh) árral kell számolni. Ez a villamosenergia-költségek kb. 75 %-os csökkenését jelenti, és az így megtakarított pénz a regionális gazdaság javát szolgálja.

4.8. A marsalli hivatal magáévá tette ezt a megközelítést, és 2017-ben 62 másik településen tett lehetővé hasonló projekteket. Összességében mintegy 4 700 db, tetőre szerelhető naphőenergia-létesítményt és 2 250 db, háztetőre szerelhető fotovoltaiikus létesítményt igényeltek, melyek összkapacitása valamivel több mint 7 mWp; a megvalósításra 2018-ban kerül sor.

4.9. Mindazonáltal az elképzelések ezen már jócskán túlmutatnak, pl. az elektromos közlekedés terén. Podlasie régióban az energiainportra évente 5,2 milliárd PLN megy el, amelyből csak a személygépkocsik által fogyasztott benzin és dízel behozatala kereken 1,5 milliárd PLN-t tesz ki.

4.9.1. Ezzel kapcsolatban Podlasie régió sajátos gondolatmenetet követ: A régióban nyilvántartásba vett személygépkocsik évente kb. 5,2 milliárd km-t tesznek meg. Amennyiben minden gépjármű elektromos meghajtású lenne, ahhoz 15 kWh/100 km fogyasztás mellett kb. 800 000 MWh villamos energiára lenne szükség. Ez a hálózati beszerzéshez kapcsolódó jelenlegi 0,63 PLN/kilowattórás költségek mellett kb. 500 millió PLN ráfordítást jelentene a jelenleg a fosszilis üzemanyagokért fizetett 1,5 milliárd PLN helyett. Csak ennek köszönhetően kereken 1 milliárd PLN maradna a régióban, amit a gazdaság megerősítésére lehetne fordítani!

4.9.2. A szükséges villamosenergia-mennyiséget (a régióban létesített) közel 70 szélérőmű állíthatná elő. E létesítmények éves villamosenergia-termelése 7 000 személygépkocsi üzemeltetéséhez lenne elegendő, és egy kilowattóra közel 6-7 eurocentbe kerül. Ha 7 000 gépkocsivezető összefogna és szövetkezétként működtetne egy ilyen létesítményt, megint csak jelentősen csökkenhetne az elektromos járművek üzemeltetéséhez kapcsolódó költségráfordítás. Ezt azonban jogilag és igazgatási szempontból is lehetővé kell tenni, például azáltal, hogy a hálózatokat megnyitják a kétirányú forgalom számára. A digitalizáció megerősíti ezeket a lehetőségeket, a politikai realitás viszont akadályokat gördít az útjukba!

4.10. Podlaskie régióban azt is fontolgatják, hogy a hőerőművekben a szén helyett regionálisan termelt szélenergiát használjanak. Szélenergiát alkalmaznának az ipari hőszivattyúk és a hőtárolók esetében. Ez rendkívül gazdaságosnak tűnik. Ezek az elképzelések azonban mindezülig az előkészítési szakaszon sem jutottak túl. Még a megvalósíthatósági tanulmány finanszírozására sincs forrás.

5. A regionálisan termelt megújuló energia regionális használata több regionális hozzáadott értéket teremt

5.1. Podlasie példája azt mutatja, hogy a megújuló energia egyik jelentős hatása a regionális vásárlóerő lehetséges növekedésében rejlik. Ennek megértéséhez fontos, hogy először is a regionális körforgásos energiagazdaság keretében felmérjük a lehetőségeket, mégpedig mind a villamos energia, mind pedig a hőenergia és a közlekedés terén.

5.2. A regionális gazdasági megközelítésben rejlt lehetőséget a naphőenergia példája jól szemlélteti. A létesítmények létrehozása és üzemeltetése csekély regionális hozzáadott értéket teremt, annál is inkább, mert kedvezőtlen hatásokkal is kell számolni, például akkor, ha az olajfűtést váltjuk ki és ezáltal nyomás nehezedik a fűtőolaj-kereskedők által teremtett munkahelyekre. A naphőenergia a fogyasztók szempontjából azonban valóban kedvező hatással jár. Mivel minél nagyobb a naphőenergia teljes hőszükségleten belüli részaránya, annál nagyobb mértékben lehet lemondani az olyan energiahordozók importjáról, mint a szén, a kőolaj és a földgáz, amelyek miatt a vásárlóerő a régióból a szén-, kőolaj- és földgázexportáló országokba, illetve kőolajat és földgázt értékesítő multinacionális vállalatcsoportokhoz vándorol.

5.3. Összességében szükségesnek tűnik regionális energiámérleget készíteni annak meghatározása érdekében, hogy milyen mértékben sikerül, illetve sikerülhetne a regionális energiafogyasztást regionálisan termelt (és adott esetben tárolt) megújuló energiával fedezni. A mérlegnek négy szempontra kell kiterjednie:

1. Meg kell határozni, hogy egy adott régió villamosenergia-, fűtési és közlekedési ágazatának mekkora az energiaszükséglete. A fűtési és közlekedési ágazat figyelembevétele két okból fontos: egyrészt az energiafogyasztás 75 %-át ezek az ágazatok teszik ki. Másrészt a fűtési és közlekedési ágazat jelentős rugalmassági lehetőségeket hordoz, amelyek többnyire csak helyben állnak rendelkezésre.
2. Fel kell térképezni, hogy ezt a szükségletet milyen mértékben lehetne a régióban előállított megújuló energiával fedezni. E tekintetben azt is meg kell határozni, hogy ezáltal ténylegesen mennyi kiáramló tőkét lehetne átirányítani a régióba. Ez a bioenergia esetében a biomassa eredetétől, illetve az összes megújulóenergia-technológia esetében a létesítmények, valamint a megépítéssel és karbantartással megbízott vállalkozás származásától függ. Ezenkívül az üzemeltetési struktúra és a adott esetben a régióon belüli villamosenergia-fogyasztás mennyisége alapján azt is meg kell határozni, hogy az üzemeltetés során kitermelt árbevétel a régióban marad-e, és hogy az üzemeltetés a regionális szereplők részéről mekkora gazdasági szerepvállalást jelent.
3. A regionális energiaszükséglet és annak a regionális megújuló energiából fedezhető részaránya közötti különbség mutatja meg, hogy mennyi energiát kell más régiókból importálni (tőkekiáramlás a régióból). Sok európai régió a jövőben sem tud majd lemondani az energiabehozatalról – függetlenül attól, hogy azért-e, mert nem hatékony, nem gazdaságos vagy egészen egyszerűen műszakilag nem lehetséges a teljes regionális energiaszükséglet regionális fedezése.
4. Amennyiben a régióban a regionális fogyasztásnál több energiát termelnek, meg kell határozni, hogy ki részesül a villamos energia értékesítéséből származó bevételekből.

5.4. A regionális energiatermelés és a regionális energiafogyasztás mérlegét minden európai régió esetében el kellene készíteni, anélkül, hogy erre törvényi kötelezettséget írnának elő. Inkább minden régiónak saját érdekében, önkéntesen el kellene készítenie a megfelelő mérlegeket. Meg kell vizsgálni, hogy ehhez használhatók-e a NUTS 3 régiók esetében meghatározott kategóriák. Egyes esetekben ugyancsak vonzó megoldásnak tűnnek a határokon átnyúló energiaregiók, akár a „régiók Európája” elgondolás szempontjából is. Ezzel összefüggésben a koordinációs feladatokat az Energiaügyi Információs Központ vehetné át, melynek létrehozását az EGSZB egy korábbi véleményében⁽⁶⁾ szorgalmazta.

6. A kiegyensúlyozott vagy pozitív energiámérlegben rejlt energia- és regionális politikai lehetőségek

6.1. Amennyiben sikerül javítani a 5. fejezetben bemutatott, regionálisan termelt és regionálisan hasznosított megújuló energiáról készült mérleget, az hozzá fog járulni Európa energiafüggségének csökkentéséhez.

⁽⁶⁾ HL C 262., 2018.7.25., 86. o.

6.2. Ha a regionális szereplők a megújulóenergia-termelésben nagyobb gazdasági szerepet tudnának vállalni, az erősítené a regionális kohéziót. Ennek oka, hogy gyakran a strukturális gyengeséggel küzdő régiók rendelkeznek a legnagyobb területi potenciállal a megújuló energia terén, tehát a megújuló energia regionális gazdasági hatásai épp itt a legnagyobbak.

6.3. A saját regionális energiamérlegek elkészítése segítené megérteni, hogy az energetikai átállás milyen jelentőséggel bír az egyes régiók számára. Ez szilárd alapokra helyezné az adott régióban megvalósítandó szerkezetátalakításról folytatott vitát. Lehetővé válna, hogy a jelenleginél jobban kidolgozzák a megfelelő regionális politikai beavatkozásokat, mivel jelenleg viszonylag nagy általánosságban „széntermelő régiókról” vagy „energiaszigetekről” beszélünk.

6.4. Az, hogy valamely régió energiaexportőr vagy energiaiimportőr-e, vagy hogy kiegyensúlyozott energiamérleggel rendelkezik-e, konkrét következményekkel jár az ott élőkre nézve. Erről párbeszédet kell folytatni a regionális érdekelt felekkel. Nincs olyan tökéletes megoldás, amely minden régióknak egyformán megfelel. Ehelyett a régiók sajátosságainak leginkább megfelelő megoldásokról kell megállapodni – a területi méltányosságra („spatial justice”) is tekintettel, azaz arra, hogy mely területet milyen célra használnak. A regionális politika és közigazgatás képviselőinek megfelelő képzettséggel kell rendelkezniük.

6.5. Minél inkább sikerül kielégíteni a regionális szükségleteket, annál kevésbé fogja érinteni a régióban élő és dolgozó fogyasztókat a világpiaci árak alakulása, különösen a kőolaj és a földgáz esetében. Ez a legjobb előfeltétele annak, hogy csökkenjen az energiaszegénység és a végső fogyasztók kiszolgáltatottsága. Mivel az energiaárak egyre fontosabb kritériumot képeznek a beruházási döntésekben, ezzel egyidejűleg a helyi gazdasági és ipari környezet vonzereje is növelhető.

6.6. A fűtési és közlekedési ágazat villamosenergia-rendszerbe való, küszöbön álló integrálását célzottan lehetne támogatni a regionálisan termelt megújuló energia regionális hasznosításának és ily módon megerősítésének ösztönzésével.

6.7. Az energiaágazat digitalizációja óriási lehetőségeket kínál. A regionálisan termelt megújuló energia regionális felhasználásának javítására szolgáló ösztönzők e téren is segíthetnék a digitalizációban rejlő konkrét lehetőségek felszabadítását és ezáltal az innováció előmozdítását.

6.8. Az európai energiaunió célja, hogy megerősítsék a polgárok, illetve az energiafogyasztók energetikai átállásban játszott szerepét. A régiókon átívelő energiapiacokat nagyon magas belépési korlátok jellemzik, és a méretgazdaságosság fontos szerepet játszik⁽⁷⁾. Végére is ez a történelem során kialakult monopolisztikus piaci struktúrák következménye. Regionális szinten, azaz a regionális körforgásos energiagazdaság keretében a polgárok és a fogyasztók számára sokkal egyszerűbb, hogy ezen új, aktívabb szerepükben mutatkozzanak meg.

6.9. Ha a regionálisan termelt megújuló energia regionális felhasználása fokozódna, az tehermentesítené a hálózatokat és adott esetben csökkentené az európai villamosenergia-átviteli hálózat fokozott kiépítésének szükségességét (lásd a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának támogatásáról szóló irányelvjavaslat (COM(2016) 767 final) (52) preambulumbekzdését is).

7. A regionális körforgásos energiagazdasággal kapcsolatos követelmények

7.1. Az EGSZB arra kéri az uniós intézményeket, hogy a regionálisan termelt megújuló energia regionális hasznosítását az európai energiapolitika és a kohéziós politika céljának tekintsék, valamint mérceként a regionális energiaszükséglet és a regionális megújulóenergia-termelés mérlegét használják. Ide tartozik egyrészt az, hogy a megújuló energia támogatásának további kialakítása során figyelembe veszik a termelő-fogyasztók és a méretgazdaságosságból nem profitáló más regionális szereplők sajátos jellemzőit⁽⁸⁾. Különösen a kis (regionális) szereplők piaci esélyeit hátrányosan érintő, piacra lépési akadályok felszámolását kell célul kitűzni. Szintén hasznos lehet egy regionális szereplők képesítésére irányuló európai program, valamint a bevált gyakorlatok fokozott megosztása.

7.2. Ennek előfeltétele egy olyan stratégiai döntés, amely az energiapolitikát a decentralizáció irányába fordítja. Ebből a szempontból a „Tiszta energia minden európainak” című csomagban még érezhetően túl sok ellentmondás húzódik a mindinkább decentralizált és az egyértelműen központosított energiapolitika között. Hasznos volna, ha az európai régiók és

⁽⁷⁾ HL C 288., 2017.8.31., 91. o.

⁽⁸⁾ HL C 246., 2017.7.28., 55. o.

települések saját hatáskörben, közvetlenül szabályozhatnák a regionális szereplők részvételét a regionális megújuló energia hasznosításában. Ez megfelel a települési általános érdekű szolgáltatások már több európai tagállamban is kialakult hagyományának.

7.3. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot egy olyan megközelítés előterjesztésére, amely arra irányul, hogy európai, nemzeti és szubnacionális szinten az energiamix mely intézkedései segítenek előmozdítani a regionális energiát. Ez megfelelő közbeszerzési szabályokat is tartalmazhat. Ezenkívül ki kellene dolgozni egy módszertant is, amely alapján a régiók elkészíthetik saját energiamérlegüket. Kívánatos lenne létrehozni a regionális politikai döntéshozók és érdekelt felek számára egy olyan online alkalmazást, amely legalább megközelítő eredménnyel szolgál.

7.4. A hálózati díjak átalakítása – lehetőség szerint az egyéb díjak és adók tekintetében is – segíthet abban, hogy a megújuló energia kiépítésénél elérjék a felvázolt regionális gazdasági hatásokat. Az energiaexport és mindenekelőtt az energiaimport esetében az árakat úgy kellene meghatározni, hogy legalább a szállítási költségeket figyelembe vegyék.

7.5. A regionális energiaszükséglet regionális megújulóenergia-termelés révén történő kielégítésének fokozásával kapcsolatban a differenciált hálózati díjak alkalmazása – vagyis a villamosenergia-kereskedelmi ügyletek aszerinti árazása, hogy hány hálózati szintet vesznek igénybe az ügylet lebonyolításához – azt is megkönnyítené, hogy piacorientált módon határozzák meg a tényleges hálózatfejlesztési igényt. Európa energiaregióinak megfelelő hálózati összekötése fontos feladat lesz ugyan, de ez nem jelenti azt, hogy feltétlenül és minden esetben elsőbbséget kell biztosítani a hálózatfejlesztésnek. Ez jelenleg még túl gyakran megtörténik akkor is, ha gazdaságilag nem indokolható ⁽⁹⁾.

Kelt Brüsszelben, 2018. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Luca JAHIER

⁽⁹⁾ Lásd: Peter, F.; Grimm, V. & Zöttl, G. (2016). Dezentralität und zellulare Optimierung – Auswirkungen auf den Netzausbaubedarf. https://www.fau.de/files/2016/10/Energiestudie_Studie.pdf.